

*В. В. Шкроміда,
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту,
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, м. Івано-Франківськ
Н. А. Даляк
асистент кафедри маркетингу і контролінгу, Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ*

ОЦІНКА РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІНДУСТРІЇ

*V. Shkromyda
Candidate of Sciences (Economics), assistant professor of accounting and auditing,
Carpathian National University named after V. Stefanik, Ivano-Frankivsk
N. Dalyak
Assistant Professor of Marketing and Controlling,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk*

REGIONAL MARKET ASSESSMENT ENTERPRISES CONSTRUCTION INDUSTRY

В статті проведено оцінку функціонування підприємств ринку будівництва Івано-Франківської області, виявлено основні тенденції його поведінки за останні роки та окреслено існуючий взаємозв'язок між факторами, що їх зумовили. Здійснена оцінка їх платоспроможності та фінансової стійкості, що свідчить про фінансову нестабільність підприємств будівельної галузі, яка перешкоджає швидкому здійсненню привабливих інвестиційних (капітальних) проектів, налагодженню довгострокових виробничих відносин та підриває ділову репутацію останніх. На основі статистичних даних проведено експрес-аналіз фінансового стану будівельних підприємств та запропоновано шляхи виходу будівельних підприємств із кризового стану.

The paper assessed the functioning of enterprises building market Ivano-Frankivsk region, the main tendencies of his behavior over the past year and outlines the existing relationship between the factors that caused it. The estimation of solvency and financial stability, indicating that financial instability construction enterprises, which prevents the rapid implementation of attractive investment (capital) projects, the establishment of long-term industrial relations and undermines the reputation of the latter. Based on statistical data made rapid analysis of financial condition construction companies and suggested a way out of the building enterprises crisis.

Ключові слова: *ринок будівництва, підприємства будіндустрії, обсяг будівельних робіт, суб'єкт підприємницької діяльності, фінансовий результат, фінансовий стан підприємств.*

Keywords: *construction market, the company building industry, the volume of construction, entrepreneur, financial results, financial condition.*

Постановка проблеми. Розвиток будівельної індустрії являється характерною ознакою економічного росту і добробуту держави та, одночасно, її занепад є одним із індикаторів наявності кризових явищ та процесів в економіці. Присутність теперішньої економічної кризи у державі призвела до негативних тенденцій у функціонуванні всіх галузей вітчизняної економіки, в тому числі і будівельної. Зменшення обсягу виконання будівельно-монтажних робіт (БМР) і сукупного попиту споживачів на об'єкти будівництва є результатом зниження платоспроможності останніх та відсутність доступного іпотечно-кредитного забезпечення.

Для розв'язання проблем та пошуку причин, вважаємо, необхідно провести детальне дослідження основних тенденцій на ринку будівництва у ретроспективі, оцінити кількісні параметри його поведінки та окреслити шляхи покращення ситуації, що склалася.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений огляд публікацій та наукових праць свідчить, що ринок будівництва залишається поза увагою вчених, оскільки простежується відсутність наукового інструментарію для аналізу вказаної галузі та системного підходу вивчення. Виходячи з цього, вважаємо, дослідження тенденцій розвитку будівельного ринку є актуальним та таким, що має практичну значимість.

Мета статті полягає у проведенні оцінки регіонального ринку підприємств будівельної індустрії.

Виклад основного матеріалу. Проведення оцінки ринку будівництва та вивчення факторів, що його зумовлюють, на рівні держави вимагає структурування цілісного на елементи, їх ідентифікацію та вивчення причинно-наслідкових зв'язків між ними на основі загальноприйнятих методів індукції і дедукції, синтезу та аналізу. Виходячи з таких міркувань, регіональний аспект дослідження вказаної проблематики, а саме проведення оцінки обсягу виконання будівельно-монтажних робіт в Івано-Франківській області, вивчення тенденцій їх змін та факторів, що зумовлюють, дозволять виявити особливості функціонування будівельного ринку в межах окремої територіальної одиниці, а також слугуватиме подальшому глибокому дослідженню вказаних питань на загальнодержавному рівні.

Проведені дослідження свідчать про те, що в Івано-Франківській області виконання будівельно-монтажних робіт здійснювалось у таких напрямках:

- житлове будівництво;
- комерційне будівництво;
- модернізація та реконструкція діючих об'єктів (ремонт).

Встановлено, що в області за останні роки відбулось сповільнення темпів діяльності будівельного ринку (табл. 1). Величина індексів розрахована шляхом відношення абсолютних даних звітного року до попереднього [1]. Негативна тенденція зменшення обсягів виконання БМР, як бачимо, сформувалась з 2008 року, тобто є наслідком появи економічної кризи в державі.

Таблиця 1.
Динаміка індексів обсягу виконаних БМР та реальних доходів населення в Івано-Франківській області за 2006-2014 рр.

Показники	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Індекс обсягу виконаних будівельних робіт, %	84,2	114,6	114,4	108,2	106,9	102,4	92,1	40,4	79,4
Індекс реальних наявних доходів населення, %	118,4	110,0	120,7	125,7	113,1	118,3	109,8	92,7	102,6

Джерело побудовано автором на основі [1]

Зрозумілим є те, що основним джерелом фінансування виконаних БМР в області є кошти населення. Розрахований індекс реальних наявних доходів населення (табл. 1) свідчить про позитивну тенденцію впродовж 2006-2014 рр. Логічним поясненням розбіжностей цих векторів є значний рівень річного темпу інфляції в державі, тобто зростання величини доходів населення відбувалось на фоні загального зростання цін, що призвело до зниження їх платоспроможності.

Розрахований кореляційно-регресійний аналіз (табл. 2) свідчить про те, що спадаючі індекси обсягів будівництва в значній мірі (залежно від регресійної моделі) залежать від динаміки доходів населення.

Таблиця 2.
Параметри економетричних моделей залежностей між індексами реальних доходів населення (x) та обсягами будівельних робіт (y)

Тип моделі	Модель	Коефіцієнт детермінації
Лінійна	$y = 1,8586x - 115,22$	$R^2 = 0,6297$
Логарифмічна	$y = 206,29\text{Ln}(x) - 879,65$	$R^2 = 0,6603$
Експоненційна	$y = 4,7565e^{0,0262x}$	$R^2 = 0,649$
Поліноміальна	$y = -0,0898x^2 + 21,468x - 1176,6$	$R^2 = 0,7943$
Степенева	$y = 104,04x^{2,9151}$	$R^2 = 0,6857$

Джерело: власна розробка автора

Існуючий взаємозв'язок між обсягами виконаних будівельних робіт та доходами населення є цілком логічним, і цим самим зростання чи спадання ринку будівництва в області в значній мірі підтверджується рівнем попиту споживачів, тобто активністю громадян у даній сфері.

Єдиною панацеєю вирішення існуючих проблем на будь-якому ринку та забезпечення його розвитку є формування стабільного споживчого попиту на кінцеву продукцію (роботи, послуги) та, одночасно, адекватне створення пропозиції, яка базуватиметься на прозорій та добросовісній конкуренції. Вивчення і вирішення питань формування попиту споживачів на будівельному ринку та підвищення рівня їх платоспроможності, вважаємо, основним завданням сьогодення та, відповідно, дещо окремим напрямом дослідження.

Проведена оцінка складових пропозиції будівельного ринку свідчить, що незважаючи на зменшення обсягів виконання БМР в останній період, Головне управління статистики в Івано-Франківській області фіксує стабільне зростання кількості суб'єктів підприємницької діяльності, які за даними КВЕД відносяться до будівельної галузі (табл. 3) [1].

Таблиця 3.
Кількість суб'єктів підприємницької діяльності у галузі будівництва Івано-Франківської області

Показники	станом на			
	1.01.2011	1.01.2012	1.01.2013	1.01.2014
Кількість СПД, всього:	1433	1539	1629	1675
– з статусом юридичної особи;	1347	1468	1559	1602
– без статусу юридичної особи.	86	71	70	73

Джерело побудовано автором на основі [2]

Існуюча тенденція збільшення кількості учасників будівельного ринку області свідчить про формування чіткої пропозиції надання будівельно-монтажних робіт та послуг, яка повинна забезпечити появу конкурентного середовища, покращення якості та зниження вартості об'єктів будівництва.

Однак, збільшення кількості СПД на ринку, що досліджується, є незрозумілим щодо динаміки фінансових показників їх роботи за аналізовані періоди (табл. 4).

Як бачимо, економічна криза, яка почалася в середині 2014 року, супроводжується негативними наслідками до теперішніх днів. Зниження обсягів виконаних будівельних робіт і зростання збиткових підприємств галузі будівництва за останні роки формують закономірність, згідно якої пожателення будівельного ринку можливе на основі „ефекту масштабу”.

Таблиця 4.
Зведені фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування будівельних підприємств Івано-Франківської області

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
1. Фінансовий результат, тис. грн.	+42503,1	+14245,7	-31870,9	-55387,7
2. Підприємства, які одержали прибуток:				
– питома вага підприємств, %;	77,4	76,3	51,0	41,7
– фінансовий результат, тис. грн.	+49465,9	+48642,9	+9812,6	+29532,6
3. Підприємства, які одержали збиток:				
– питома вага підприємств, %;	22,6	23,7	49,0	58,3
– фінансовий результат, тис. грн.	-6962,8	-34397,2	-41683,5	-84920,3

Джерело побудовано автором на основі [2]

Тобто, вважаємо, постійність замовлень і безперебійна зайнятість потужностей будівельних фірм призведе до підвищення рівня рентабельності даного виду діяльності.

Зібрані статистичні дані свідчать про наявність потенційних можливостей будівельних підприємств нашого краю до розвитку, які виражені необхідною кількістю матеріальних та трудових ресурсів, використанням новітніх технологій ведення будівництва та ін. (табл. 5) [1].

Таблиця 5.
Структура зведеного балансу будівельних підприємств Івано-Франківської області

Показники	станом на			
	1.01.2011	1.01.2012	1.01.2013	1.01.2014
АКТИВ, тис. грн.				
Р.І. Необоротні активи	415047,0	666589,4	533695,2	636491,3
Р.ІІ. Оборотні активи	524506,5	1516650,1	1139291,4	1089435,9
Р.ІІІ. Витрати майбутніх періодів	21888,9	30223,9	68843,9	56689,2
Р.ІV. Необоротні активи та групи вибуття	–	–	24,0	–
ПАСИВ, тис. грн.				
Р.І. Власний капітал	241015,0	419335,9	286511,2	356005,2
Р.ІІ. Забезпечення наступних витрат і платежів	93473,7	231341,3	149974,4	148352,4
Р.ІІІ. Довгострокові зобов'язання	102473,6	160852,1	251917,3	268836,0

Р.IV. Поточні зобов'язання	521062,4	1392483,8	1032623,6	982647,8
Р.V. Доходи майбутніх періодів	3417,7	9450,3	20828,0	26775,0
Валюта балансу	961442,4	2213463,4	1741854,5	1782616,4

Джерело побудовано автором на основі [1]

Економічний потенціал підприємства визначається наявністю існуючих матеріальних і трудових ресурсів та можливостей, які в сукупності можуть бути застосовані для здійснення виробничої програми та досягнення поставлених стратегічних цілей. Однак, несвоєчасність здійснення розрахунків і надходження коштів на різних етапах операційного циклу призводять до виникнення заборгованості. У зв'язку з цим важливим завданням аналізу роботи підприємств незалежно від видів діяльності є оцінка їх платоспроможності та фінансової стійкості. Результати проведення експрес-аналізу фінансового стану будівельних підприємств Івано-Франківської області подані у таблиці 6.

Таблиця 6.
Динаміка показників фінансового стану будівельних підприємств Івано-Франківської області

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Гран. знач.
1. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,01	1,09	1,10	1,11	> 2,0
2. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	0,25	0,19	0,16	1,20	> 0,5
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,36	2,62	0,31	0,35	≥ 0,7
4. Коефіцієнт фінансового ризику	1,87	2,40	2,99	2,53	< 1
5. Коефіцієнт маневрування власного капіталу	-0,33	-0,04	-0,34	-0,37	> 1
6. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	-0,15	-0,01	-0,09	-0,12	> 0,5
7. Коефіцієнт постійності активів	1,72	1,59	1,86	1,79	=1

Джерело власна розробка автора

Отримані значення показників фінансового стану будівельних підприємств відображають низький рівень їх платоспроможності та фінансової стійкості. Всі розраховані показники експрес-аналізу є нижче рівня граничного значення. Так, коефіцієнт загальної ліквідності, який у динаміці 2011-2014 рр. не перевищує теоретично допустимого значення 2, показує неспроможність вказаних підприємств згенерувати необхідну кількість коштів для погашення існуючих зобов'язань. Низькі значення коефіцієнта фінансової стійкості (менше 0,7) свідчать про фінансову нестабільність підприємств будівельної галузі, яка перешкоджає швидкому здійсненню привабливих інвестиційних (капітальних) проектів, налагодженню довгострокових виробничих відносин та підтримці ділової репутації останніх.

Висновки. За результатами проведення оцінки стану будівельної галузі в Івано-Франківській області були сформульовані наступні підсумки: поява економічної кризи в державі та світі внесла свої корективи у функціонування регіонального ринку будівельних послуг; зменшення обсягу виконаних будівельно-монтажних робіт, починаючи з середини 2008 року, знаходиться в певній залежності від величини одержаних реальних доходів місцевого населення; періодичне виконання замовлень і неповна зайнятість потужностей будівельних фірм призводить до зростання збитковості учасників ринку будівництва; одним із наслідків існуючих негативних тенденцій є погіршення фінансового стану будівельних підприємств та їх платоспроможності, що перешкоджає втіленню власних інвестиційних (капітальних) проектів; однак збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності на будівельному ринку області свідчить про перспективу розвитку даної галузі, зростання конкуренції, покращення якості робіт і послуг та зниження їх ринкової вартості, що відповідно має бути підтримано зі сторони влади шляхом здійснення ефективних реформ та реалізації сприятливих державних програм.

Література.

1. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]: статистична інформація. – Режим доступу: <http://www.stat.if.ukrtel.net/stat.htm>
2. Івано-Франківська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]: статистична інформація. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua>

References.

1. Department of Statistics in Ivano-Frankivsk region [electronic resource]: statistical information. - Access: <http://www.stat.if.ukrtel.net/stat.htm>
2. Ivano-Frankivsk Regional State Administration [electronic resource]: statistical information. - Access: <http://www.if.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015 р.